

Demencija sergančių pacientų priežiūros rekomendacijos COVID-19 pandemijos metu

E. Audronytė
V. Sutnikienė
G. Kaubrys

*Vilniaus universitetas,
Neurologijos centras*

Santrauka. Straipsnyje apžvelgiamos JAV Alzheimerio ligos asociacijos, Europos neurologų asociacijos demencijos mokslinės darbo grupės ir Europos šalių nacionalinių Alzheimerio ligos asociacijų rekomendacijos, skirtos demencija sergančius pacientus prižiūrintiems asmenims ir ilgalaikę šių pacientų priežiūrą teikiantiems sveikatos priežiūros specialistams COVID-19 pandemijos metu. Išskiriami pagrindiniai priežiūros aspektai ir kylantys sunkumai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, prižiūrint demencija sergančius pacientus namuose ar jiems esant slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninėje, šioje greitai besikeičiančioje ekstremalioje situacijoje.

Raktažodžiai: demencija, Alzheimerio liga, COVID-19, pandemija.

Pasaulinis COVID-19 infekcijos plitimas lėmė, kad ši virusinė infekcija keičia daugelio sričių nusistovėjusią tvarką, taip pat ir pacientų priežiūrą [1–4]. Demencija sergantys pacientai dažniausiai negali pasirūpinti savimi, jiems sunku prisitaikyti prie greitai besikeičiančios situacijos, reikalinga nuolatinė šeimos, artimųjų pagalba ar ilgalaikė priežiūra slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninėse [1, 2]. Remiantis turimais duomenimis, demencija nedidina rizikos susirgti COVID-19 [1]. Vis dėlto kognityviniai sutrikimai, vyresnis amžius ir gretutinės ligos gali lemti tam tikras problemas, su kuriomis susiduriama pandemijos metu prižiūrint ir gydant pacientus, turinčius demenciją [1, 3, 4]. Todėl JAV Alzheimerio ligos asociacija, Europos neurologų asociacijos demencijos mokslinė darbo grupė ir Europos šalių nacionalinės Alzheimerio ligos asociacijos parengė rekomendacijas šių pacientų priežiūrai [1–4].

PACIENTŲ PRIEŽIŪRA NAMUOSE

Kognityvinių sutrikimų turintiems pacientams sunku suprasti, atsiminti ir vykdyti elgesio COVID-19 pandemijos metu rekomendacijas, todėl svarbu:

Adresas:

*Eglė Audronytė
Neurologijos centras,
Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos
Santariškių g. 2, LT-08661 Vilnius
El. paštas egle.audronyte@santa.lt*

- užrašyti priminimus ir kasdien padėti laikytis rekomenduojamų higienos taisyklių. Pavyzdžiui, vonioje padėti užrašus, primenančius plauti rankas ir kaip teisingai tą daryti [1, 3];
- jei pacientas nesugeba nusiplauti rankų, naudoti dezinfekcinius skysčius [1];
- esant reikalui, priminti nešioti apsaugos priemones, paprastai ir pacientui suprantamai paaiškinus, kodėl jų naudojimas yra reikalingas [1, 3, 4].

Demencija sergantys pacientai, susirgę COVID-19, gali neatpažinti pirmųjų ligos simptomų ir nenurodyti jokių nusiskundimų [1–4]. Šiems pacientams pirmasis infekcijos požymis gali būti sumišimas [2, 3]. Todėl, pastebėjus staiga naujai atsiradusį sumišimą, rekomenduojama susisiekti su savo bendrosios praktikos gydytoju ar kitu sveikatos priežiūros specialistu [1]. Jei nėra dusulio ar kitų kvėpavimo funkcijos sutrikimų, karščiavimo, pirmiausia rekomenduojama aptarti tolesnį ištyrimo planą su gydytoju telefonu, o ne vykti į priėmimo skyrių [1].

COVID-19 pandemijos metu nutrauktas daugelio socialinių paslaugų teikimas, plėtojamas bendravimas nuotoliniu būdu, naudojantis įvairiomis telekomunikacijų priemonėmis [1–4]. Demenciją turintys pacientai tokiomis technologijomis naudotis dažniausiai nesugeba, todėl svarbu užtikrinti, kad juos taip pat pasiektų reikalingos priemonės ir priežiūra, ypač jei demenciją turintis pacientas gyvena vienas [4].

Jei pacientui reikalinga nuolatinė priežiūra, svarbu apsvaistyti ir suplanuoti, kas būtų daroma, jei susirgtų pagrindinis pacientą prižiūrintis asmuo [1].

PACIENTŲ PRIEŽIŪRA SLAUGOS IR PALAIKOMOJO GYDYMO ĮSTAIGOSE

COVID-19 pandemijos metu daugelyje slaugos ir palaikomojo gydymo įstaigų pacientų lankymas yra draudžiamas [2–4]. Šeimos nariams ir artimiesiems reikia suteikti informaciją, kaip jie gali sužinoti apie savo artimąjį ar pasikalbėti su prižiūrinčiu personalu [2, 3]. Reikėtų užtikrinti, kad įstaiga turėtų bent dviejų paciento artimųjų kontaktinę informaciją [2]. Taip pat svarbu aptarti ir užtikrinti bendravimo priemones, kurios padėtų pacientui išlaikyti ryšį su šeima ir artimaisiais [2–4]. Esant galimybei, paskatinti telefoninius ar vaizdo skambučius, žinučių ir nuotraukų siuntimą [2–4]. Rekomenduojama, kad su pacientu būtų bendraujama reguliariai, dažniausiai su tais pačiais žmonėmis [3].

Pandemijos metu galima greita personalo kaita ir vietos pasikeitimai, perkėlus pacientą į kitą skyrių ar gydymo įstaigą [2, 4]. Tai didina pacientų pasimetimą, didėja elgesio sutrikimų, delyro rizika [2]. Pacientą prižiūrinčio asmens užduotis yra stebėti ir bandyti suprasti, ką stengiasi išreikšti sergantysis demencija, nes staigus paciento būklės pasikeitimas gali būti vienas iš infekcijos požymių [2–4]. Gali būti sunku numatyti ir reaguoti į pasikeitusį elgesį besikeičiančioje aplinkoje, ypač kritinėmis situacijomis, todėl labai svarbu išlaikyti dienos struktūrą, įprastą rutiną [2–4].

Paciento pažinimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinant kokybišką individualią, į asmenį orientuotą priežiūrą, todėl labai svarbu, kad šią informaciją būtų galima pasiekti net ir dažnai keičiantis personalui [2, 3]. Atsižvelgiant į tai, kad globos komanda pandemijos metu gali dažnai keistis, rekomenduojami trumpi personalo susitikimai pamainos pradžioje, kurie leistų darbuotojams sužinoti reikalingą informaciją apie slaugomus asmenis [2]. Rekomenduojama:

- informaciją apie pacientus laikyti personalui lengvai pasiekiamoje vietoje, kad kiekvienas priežiūros komandos narys galėtų, esant reikalui, su ja susipažinti;
- nurodyti ne tik paciento vardą, bet ir buvusius pomėgius, įprastą dienos rutiną, miego ir valgymo įpročius, būdingą elgesį, išlikusius gebėjimus [2].

Prižiūrint pacientus slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninėje, labai svarbus yra rizikos užsikrėsti mažinimas [2–4]. Demencija sergantiems pacientams sunku sekti ir prisiminti instrukcijas, todėl rekomenduojama:

- priminti apie rankų plovimą, plauti rankas prižiūrint personalui pagal sudarytą rankų plovimo grafiką [2, 3];
- neleisti dėti daiktų į burną ir prižiūrėti, kad jais nebūtų dalinamasi [2];
- užtikrinti, kad būtų laikomasi socialinės distancijos, pavyzdžiui, planuoti valgymą ar užsiėmimus mažomis grupėmis [3].

Taip pat svarbu atsiminti, kad demenciją turintys pacientai yra linkę klajoti, gali pasimesti ir patekti į nesaugią aplinką [2, 4]. Reikėtų užtikrinti galimybę pacientams judėti ir išlaikyti fizinį aktyvumą, kartu užtikrinant saugią aplinką ir kuo mažesnę viruso plitimo riziką, kadangi reguliarus fizinis aktyvumas gerina pacientų savijautą [2–4].

Demencija sergantys pacientai dėl vyresnio amžiaus, gretutinių ligų ir esamų kognityvinių sutrikimų sunkiau prisitaiko prie greitai besikeičiančios situacijos ir susiduria su daugeliu problemų ekstremalių situacijų, taip pat ir COVID-19 pandemijos metu [1, 2, 4]. Svarbu užtikrinti reikalingą pagalbą šiems pacientams ir juos prižiūrintiems asmenims [1–4]. Daugiau informacijos galite rasti apžvelgtose rekomendacijose (anglų kalba), kurios, tikėtina, bus atnaujinamos, kaupiantis žinioms apie veiksmingus sprendimus demencija sergančių pacientų priežiūroje [1–4].

Literatūra

1. Alzheimer's Association. Coronavirus (COVID-19): Tips for dementia caregivers [cited 2020 Apr 23]. Available from: [https://www.alz.org/help-support/caregiving/coronavirus-\(covid-19\)-tips-for-dementia-care](https://www.alz.org/help-support/caregiving/coronavirus-(covid-19)-tips-for-dementia-care)
2. Alzheimer's Association. Coronavirus (COVID-19): Tips for dementia caregivers in long-term or community-based settings [cited 2020 Apr 24]. Available from: <https://www.alz.org/professionals/professional-providers/coronavirus-covid-19-tips-for-dementia-caregivers>
3. European Academy of Neurology. Dementia scientific panel report – COVID-19 [cited 2020 Apr 22]. Available from: <https://www.eanpages.org/2020/04/03/dementia-scientific-panel-report-covid-19/>
4. Alzheimer Europe. Alzheimer Europe recommendations on promoting the wellbeing of people with dementia and carers during the COVID-19 pandemic [cited 2020 Apr 22]. Available from: <https://www.alzheimer-europe.org/Policy/Our-opinion-on/Wellbeing-of-people-with-dementia-during-COVID-19-pandemic>

E. Audronytė, V. Sutnikienė, G. Kaubrys

DEMENCIA CARE RECOMMENDATIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Summary

The recommendations for dementia caregivers and health care professionals in long-term care facilities during the COVID-19 pandemic published by the Alzheimer's Association, the European Academy of Neurology Dementia Scientific Panel, and Alzheimer Europe are presented in this review article. The main aspects of care and the emerging difficulties that should be taken into account when caring for dementia patients at home and in nursing homes in this rapidly changing emergency are highlighted.

Keywords: dementia, Alzheimer's disease, COVID-19, pandemic.

Gauta:
2020 04 29

Priimta spaudai:
2020 06 07